

Szakolczay Lajos

Polifónia 2013

Kortárs festészet a győri Napóleon Házban

Hatvan festőművész hatvan művével ezúttal is a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége (azon belül a Festő Szakosztály) hallatta a *hangját*. Annak ellenére, hogy ki-ki saját vérmérséklete, alkotás- és gondolkodásmódja szerint húzta meg a *harangot*, hangos volt ez a hang. Hangos, mert irányzatokat, látásmódokat, kifejezésmódokat összetoborozó, a nagy látvány-egész tekintetében egymáshoz illesztő, hogy még inkább kiderüljön a „művészek szabad köztársaságának” az ereje.

A meghívásos alapon szerveződő, egymást is inspiráló közeg nem azért jött létre, hogy elfedje az egyéniségek, a külön-arcok – a valódi értéket jelentő karakterek – megkülönböztető jegyeit (szín, szerkezet, forma stb.), hanem azért, hogy az így kialakult „összhangzattan” révén még inkább látszódjék a művek egyedisége. (Az esztétikumnál nincs demokratikusabb mező, hiszen azon mindenki a maga császára.)

Néhány alkotást leszámítva a képek nagy része az utóbbi két-három évben készült. Noha a karakterjegyek, mert valódi életművekről van szó, már korábban kirajzolódtak, a jobbára új festmények friss tálalása csak megerősítheti vélekedésünket: az elszántság, a munka mindig meghozza az eredményt.

Amit a Napóleon Ház falain látunk, az a festőecset, a gondolkodásunk révén csaknem szellemivé vált eszköz eldorádója. Akár a fénykibocsátó képességet nézzük, a környezetünket (szobabelsőt stb.) vagy a kozmikus teret megjáró fény útját (Krajcsovics Éva, Kovács Péter Balázs, Kovács Gombos-Gábor, Lonovics László, Zöld Anikó, Magén István, Ásztai Csaba, Orvos András, Szakács Imre, Tilless Béla), akár a konstruktív létrendbe igazodás tartományait (Paizs Péter, Balogh László, Serényi H. Zsigmond, Dréher János, Matzon Ákos, Dévényi János, Gáll Ádám, Hajdú László, Manyák Mariola, Paróczy Ágnes, Mórocz László), a különféle érzékelési – érzéki! – szintek alapján eljuthatunk az *egyszerűen* bonyolult, mert némelykor filozofikus „felhangokat” is közvetítő látványvilágig.

Amelyben szinte mindegy, hogy az organikus lét tapasztalataiból képződött-e meg a tiszta forma (Balogh László: *Küzdelem*, 2011) vagy a kontrasztot is magába oldó mértani szerkezet révén (Paizs Péter: *Intihuatana*, 2008/2013; Serényi H. Zsigmond: *Térstruktúrák*, 2011), netán sejtelmes átvilágítással – külső és belső fény ugyanaz az erő (Krajcsovics Éva: *Sasetta-hoz II.*, 2012; Kovács Péter Balázs: *Testtáj*, 2005 –, avagy csillagközi pályára állítva az absztrakció fokozatait (Tilless Béla: *Kozmosz CXXXI. – Sarjadó csillagok*, 2013).

Ez is, az is az önkifejező bátorság, az anyagot (a valóságot) csaknem látomássá emelő *aktív szellem* tükre. Mert a *polifónia* – az önálló dallamvezetésű szólamokon alapuló többszólamúság – még ha összegezi is, sosem takarja el azokat az *önálló* lényegjegyeket, amelyek az egyéntől függő invenciók – szerkezeti bravúrok, formalelemények, síkból a térbe emelkedő faktúrák – izgató jelenlétével alakulnak/ alakultak ki. Más-más módon, és nyilván különböző erejű hatékonysággal.

Ha a figurát is közelbe emelő vagy absztrakt *folthatás* felől vizsgálódunk – a szerkezeti különbözőségek itt is számottevőek –, azonnal szemünkbe tűnik az eredeti látásmódok sokszínűsége. Ezen az sem változtat, ha a vonulat némely tagja történelmi, mitológiai vagy irodalmi ihletettséggű (Henn László András: *Akhateya harc-ba indul* – 2010; Boros István: *Puttó* – 2013; Sejben Lajos: *Kappadókia I.* – 2012; Szentgyörgyi József: *Marió és a varázsló* – 2010), és az sem, ha az év és a napszak múlása, az egzisztáló öröm és a lét töredékessége mint kedélyt meghatározó faktor adja az indítólökést (Németh Árpád: *Évszakok – Ősz* – 2012; Füzes Gergely: *Majdnem este* – 2010–2013; Illényi Tamara: *Este* – 2013; ifj. Durkó Zsolt: *Este* – 2010; Árvay Zoltán: *Polifón töredék* – 2013; Wagner János: *Kiterjedés* – 1988). Eme művek sajátja a láthatón túli érzelemgócok, a foltszerűség mindenhatóságát fölülíró lírai vagy drámai hangulatok megjelenítése.

Az organikus áradás buktatóit Magyar Gábor (*Fekete kép* – 2011) avval győzi le, hogy sötétbe fordítja a látványt, Nádas Alexandra meg avval (*Pasztelles etűdök* – 2010), hogy sejtelmes kádakba zárja – konstruktív hatás, vertikális építkezés – a háttér illúziós valóságát, a fűtengert. Amíg Selényi Károly (*Cím nélkül* – 2008–2013) természetközeli-mértani oszlopokból tornyokat épít, addig Szakács Imre hármas osztatú „tengeri” medencéje az illuzórikus béke szigete (*Bereki gémeek* – 2011). Németh Géza piramis-élménye (*Egyiptomi utazás* – 2011) kevesebb volna a visszfényként megjelenő háromszög őrző-védő hatalma nélkül.

A reneszánszot elveszejtő – tudatosan átlépő – Boros Istvánnal ellentétben Birkás István szemet gyönyörködtető katedrális emel (*Az én Tavaszom* – 2012), kapu- és ablaknyílásán csak úgy tör be a zsongás. A jelszerűségben feloldódó létélmény, illetve a kalligrafikus – zártan is nyílt – kitárulkozás több kiváló festménynek-grafikának is fókuszja (Kecskés András: *Ablakok VIII.* – 2012; Jávor Piroška: *Zárkám ajtaja kertre nyílik* – 2012; Nemcsics Antal: *Annunciáció* – 2012; Szathmáry József: *Csend kísérlet* – 2012; Wrobel Péter: *Utazás Marabuba* – 2011; Budaházi Tibor: *Írott kép* – 2011; Homoródi Éva: *Hold rajzolt a szobám falára* – 2012).

Az anyagszerűség súlyát, illetve az egymáshoz láncoltság keservét – itt is, ott is érzelemtonnák rakódnak le és szabadulnak föl – Dréher János (*Tépésnyomok* – 2013), Gáll Ádám (*Az elhagyott tér II.* – 2011) és Harmati Zsófia (*Négyzetbe zárva* – 2013) jelenítette meg. A konstruktivitásba hajló expresszív indulatok – az

erő, az éles szögek, illetve a foltszerű emlékek rögzítőjeként – Nagy Gábor (*Bazalt II.* – 2008), Paróczy Ágnes (*Kötődések* – 2011) és Pataki Ferenc (*Osztott tér* – 2013) művein észlelhetők. Mayer Berta mindezen élményeket finom líraisággá oldja (*Rétegek* – 2011). Lepkekönnyedségű Várhelyi Tímea csendélete – a *Kála mályvával és birsalmával* (2013) jellegét tekintve egyedüli a kollekcióban –, akárcsak Varsányi Árpád vegyes technikájú grafikája. Szimbólumértékű Öry Annamária őszinte kitárulkozása, ám hogy a föld – kitűnő szerkezetű festményen – és a keleties életérzés is lehet megtartó erő, arra Vágó Magda (*Késő ősz*), Barabás Zsófia (*Kicsi diszharmonikus* – 2011) olaj-vászna a példa.

A groteszkbe bújt életöröm mint kesernyés filozófia sosem sújt le, inkább – paradox – megvigasztal. Nonfiguratívnak tetsző, játékosan borz alakokat szakít le a képzelet faláról – Drozsnik István *Utazás egy képzeletbeli tájba 2.* (2013); Vízi Tihamér: *Öcsike verekedés előtt* (2012); Koppány Attila: *A lét elviselhetetlen könnyűsége* – *Kundera* (2013); Tari Gábor: *Kényszerített mozgások*; Veres Sándor László: *Örömteli boldog játék* (2007) –, s ha rácsszerkezetbe zárja is őket (Végh András: *Ablakok* – 2012), a derű vagy a nevetés a néző fölszabadulását vonja maga után.

Polifon festőpaletta, polifon világmagyarázat.

Kosch Péter

„Herczegek” kiállítása az egri Forrás Gallériában

Tisztelt Közönség! Kedves Egriek!

Invokációmban hadd fohászkodjam imígyen: „Ó boldog az a város, kinek ennyi Herczege van...” Mert Milánó ugyan nagyobb volt már a reneszánszban is, mint Eger, ezért hercegei, a Sforzák már megbízást adhattak többek között Leonardónak, Firenzéből a Mediciek feje, Lorenzo il Magnifico ellátja Michelangelót munkával, Eszterházy Fényes Miklós Haydnak volt munkáltatója, és ha jól emlékszem, Villon is hercegéhez imádkozik versei csücskén.

Ezek a reneszánsz hercegek fölvirágoztatták, újjászülték (rinascimento) és híressé tették városaikat, most pedig itt áll önök előtt négy Herczeg is. Mi hát a teendő? – kérdezte Lenin elvtárs... Kérem szépen, nagyon egyszerű: tessék őket használni, megbízni, munkákkal ellátni, utána rendesen megfizetni és megbecsülni. Ja és ne fogja vissza magát a város... kitüntetni. Megtettek ők már ezért mindent az évek során, mert híressé tették Eger városát hiszen még a jó egri boroknak is kellett a cégér. Ezért vagyok most itt, hogy jó hírüket keltsem, és bizonyítsam, amit ugyan már minden egri tud, de mégis: Ők jó Emberek, jó Művészek, mert a lelkük még lelkesedik, és van karizmájuk no és még... karizmusuk. Mert nemcsak a bikavér erős, hanem a város kultúrája is, no, és ahhoz, hogy ez igazi kulturális óborrá zamatuljon, kellett az ő több évtizedes nemesítő tevékenységük is.

Hogy miért vagyok erről teljességgel meggyőződve? Mert mindannyiókat jól ismerem: Pistát a legrégebbiről. Még a bibliai vízözön előtt 1963-ban történt, hogy kis vidéki pöcsösként felkerültünk Pest-Budára a Kisképző kollégiumába. Egyik társunk (nevét juszt sem árulom el) valamin bepörgött, és tombolt. Nem mertünk a közelébe se menni, nem tudtuk mi lesz. A tragikomikus jelenet egy szekrény sor előtt zajlott, ahová Pista a huncut pófájával mosolyogva fölmászott, és hátulról a nyakába ugorva leterítette. Gondolták volna? Róla? Aki a légynek sem tud ártani, csak a balinoknak meg a süllőknek. Bár akkor a haja még nem volt ilyen decensen ezüst, inkább olyan göndörbronz. Azóta jegyzem Pistát olyan Barátként, akinek mindig helyén van a szíve és az esze. Később többen elhíresültek társaink közül: Aknay Jancsi Kossuth-díjas, szegény Dienes Gabi mindenféle díjas, Scherer, Molnár, Oláh iparművészeti egyetemi tanárok, Szakács Imre a Szentendrei művésztelep vezetője, Aranyi Sanyi docens Szegeden stb.

Ennyi potentát, de csak egy „Dugonics Titusz” volt közöttünk, aki lerántotta magával azt, aki nem fért a gatyájába. Becsüld meg őt, Ágikám, és kívánok néktek még sok szép együtt töltött éveket!

Lacikám, aki nékem már csak Samu maradsz... emlékszel, amikor a Tisza-parti süllősütögetésnél megváltottuk a világot? De hogy reggel miért nem ismertük meg egymást a tűzhely hamujából kikelve mint egy-egy fönix... arra már nem emlékszem. Talán mert orcáink tükörének csak foncsora látszódott. Ő boldog ifjúkor, amikor a várbéli pincerendszeredet majdnem összeköttem a kazamatákkal, mert mutattál nékem holmi rozsdás ágyúgolyóbisokat, amelyek ott termettek nálad, mint máshol a csiperkegomba. Szita, szita péntek, ami a szakmád, és szerelemcsütörtök, ami a családod. Halak, vadak, vargányák, biciklik és bájos csajok. Tehetségtől kicsattanó család, lányod és fiaid.

A Bükk-fennsík platója, a tiszta patakok csobogója, nékem mind szippantás a natúrából, amikor lejövök hozzátok az elkozmpolitásodott székesfővárosból. Te, aki Toulouse-Lautrec technikájával dolgoztál, mert a litográfia és a szitázás nincs messze egymástól. Ő az abszintba, Te majdnem a hígítókba mentél tönkre. Adjon Isten egészséget Néked, Nejednek Kézcsókom, és a legteljesebb zenei harmóniát az egész családnak!

Most te jössz, junior Herczeg... Pistikém... le sem tagadhatod, hogy néha véletlenül, készakarva összefutunk Budán a Móricz Zsigán a biokomló apothékában, ahol a helybéli művészvilág önti ki sirámaid és szívét. Még itthon Egerben fedezted föl alkimista módon az aranycsinálás módozatait, ami az árnyalatokat és a színharmóniákat illeti. Mert varázsló vagy az üvegtechnikában, sajátos találmányodat ismerik az üveghegyen is túl.

No akkor lássuk a műveket!

Pista barátom munkái korszakolhatók: akvarellek, temperák, olajképek és grafikák. Az akvarellek nem hagyományos tájképek, hanem inkább légies álombéli terek és síkok egymásba úsztatása. A kihagyott szűz papírfelület síkja adja azt semleges csatateret, ahol a domborodó reliefek pozitív és negatív formái vívják néhol groteszk, néhol lírai napi csatájukat.

Pista mindezeket megbocsátó malíciával kezeli, mint József Attila az esőt, akinek „mintha mindegy volna el is áll”.

Temperái a török miniatúrák stílusában idézik a várostromló hadak félelmes seégeit, akik melleleg – és ez jellemző Pistára... – harc közben eszegetnek, iszogatnak, és oldalba pisílik Eger várát. Finom színhangulatuk és kompozíciós biztonságuk nagy segítségére volt Kopcsik barátunknak, amikor megalkotta Marcipániát, Eger híres múzeumát. Olajképei részben frottázs technikával készültek, no itt aztán kirobbanó színek és formák jelentkeznek az egyedi felületkezeléssel. Egészen megejtő ahogy grafikáin a hétköznapi tárgyak apoteózisait láthatjuk a fakanáltól a semmit nem érő fabatkáig, a még élő és a már toxikus falevélig. Itt jelentkezik finom humorú barátom harcos ökológiája, ahol nincs kegyelem a sötét agyúaknak.

Samu fotói a szent, de leginkább a szeretett család témakörében forognak: Pista bátya sámánszarvakkal, Pisti kirobbanó kamaszröheje, Anyalánya Éva Flóraként, Csongor Ábel mint az apai büszkeség hordozói, zenei táborok, zenészkollegák, mind kitűnő jellemrajzok, a likak egyenkénti eltömése az Idő rostáján. Legfőképp a két biciklis önarckép, a két felvétel pillanata között eltelt 40 év oly hirtelen elrepült, mint amikor a nyugdíjas lehajolna a csigáért..., de az huss, elröppen. Samu legfrappánsabb objektje az a fatörzsében megakadt és kibontott vigyorgó lövedék, amely demonstrálja nekünk a sebesség és az Idő (minden kreatív) megdermedését.

Pisti üvegcsodái kisméretű üvegekupolák, külső és belső varázsgömbök, pozitív negatív kvarchólyagok. A természet végtelen és kimeríthetetlen gegjei köszönnek vissza ebben a gyöngyfüzérés, korallcsipkés mikrouniverzumban. A fortyogó üveg hirtelen szilárduló szappanbuborékjai szemünket kápráztatva röppennek, mint szivárványpillangók vitrinről vitrinre. Mint gyermekkorunk kaleidoszkópos csodacsöve, új és új formákkal csalogat a mohás sziklák titkos vájataiba, hogy sejtelmesen finom színű szarvasgombákkal gazdagodjunk vizuális üvegpalotájában. Horváth Marci büszke lett volna kései tanítványára.

Mindháromjukról, sőt mind a négyükről szóljunk:

Az érzékelés és a kifejezés gazdagsága, amely meggyőző erejű. Az egész műalkotás méltóságteljes egységét tapasztalhatjuk a részletek nyüzsgő vitalitása mellett (Pisti üvegei)... Az életből leszűrt tapasztalás végtelen verzióját láthatjuk (az öreg Pistánál)... A látványra adott művészi válasz, amely nem azonos annak szolgálai leképezésével még a fotó esetében sem (Samu fotói).

A természet, a táj, a társadalom mikro- és makrovilága egészen addig színtelen fogalmak, amíg Herczegék hozzá nem nyúlnak. Fölcsapják képletesen a való világot a gölönccsérkorongra, és gyúrnak, formázzák, pörgetik addig, amíg minőségé alakítják. Ez a minőség festmény, fotó, üvegbuborék vagy énekszó itt ragyog, forog és csattog lelkünkben, amíg kitölti az űrt, és bekövetkezik az ünnep, a katarzis, a csendes béke. Bizony, ősi áldozat ez, a kiállítások miséje, az az alkalom, amikor az emocionális többlet gazdagon áramlik, mint spirituális szenzibilitás lélektől lélekig.

Miért gondolok itt másra is, mint rokoni szálak vagy művészi vágyak közössége? Mert ahogy itt végignézem a HáromHerczeget vagy a Háromkirályokat, a magyar népi betlehemezés ugrik be. Azt mondja a néprajz: Három pásztor + Angyal. Van itten nagyothalló Öregpásztor + Középpásztor + Kisbojtár üvegcsengettyűvel. Öltözetük: fehér gyócsing + fehér kócbajusz + hófehér szárnyak / énekszárnyak / Gáspár, Menyhért, Boldizsár... ugyanez magyarul: Palkó, Vendel, Öreg + Angyalka. Nézik, nézik a csillagot, ez maga a művészet szimbóluma. Csendesen haladnak, „elindulának és el is jutának” a Kis Jézushoz, hogy imádhassák. Visznek Néki: Aranyat (Pista képein az aranyokker), Ezüstöt (lassan mindnyájuk üstöke Samu fotóin) és Tömjét (Pisti üvegeibe zárva).

Segítsük őket, hogy megtalálják Jézuskát, és nekünk az elveszett Aranykort, a művészet Betlehemét !

Bort, búzát, békességet – adjon isten Herczezséget!

Várjuk hát az angyali híradást, a csillagot a lelkeinkbe és Jézus békéjét közibénk!
Éljen Eger városának összes Herczege!

Akkor búcsúzásul elfújom aktualizált rigmusomat: *(énekelve)*

Pásztorok, pásztorok itt Egerbe
Sietvén sietve Művészetbe
Ajándékot hoztak az Embereknek
Sok boldogságot a Herczegeknek!
gratulálok és a kiállítást megnyitom...

Pieronymus Kosch grafikusművész, kép-író

Elhangzott Egerben 2013. április 29-én a Forrás Galériában a „Herczegek” kiállítás megnyitóján.

Pieronymus Kosch grafikája